

Fynskredsen 2021

Årets Danske Urt 2021: Strand-Mandstro (*Eryngium maritimum*)

Strand-Mandstro er en op til halvmeterhøj, flerårig skærmpolte med blomster i næsten kugleformede hoveder omgivet af tornede svøbblade. Den smukke, men tidselagtige og dermed stikkende art bærer havets farver: Den er en strandplante langs kysterne af Østersøen, Middelhavet og Sortehavet samt Vesteuropas atlantehavskyster mod nord til Shetlandsøerne. Således set på 2 andalusiske strande med Skærm-Niels under DBF's ekskursion i 2013. I Danmark foregår blomstringen i højsommeren, hvor de blåviolette blomster tiltrækker fx humlebier og Tidselsommerfugl. Frugterne med luftfyldte celler spredes ved vandspredning, ligesom arten har vindslyngspredning som steppeløber.

Strand-Mandstro er hjemmehørende i Danmark, hvor den iflg. Atlas Flora Danica (Per Hartvig 2015) er hyppig i klitvegetation langs den jyske vestkyst og i strandvegetation især i den sydlige del af de indre farvande med fund i 170 ruder på ca. 350 lokaliteter. Arten mangler dog langs fjordene undtaget Isefjorden på Sjælland, ligesom den savnes næsten helt langs Jyllands østkyst fra Grenå til Skagen samt langs Sjællands østkyst. Siden TBU (den topografisk-botaniske undersøgelse af Danmark, 1951) ikke genfundet på Bornholm, hvorimod den i 2016 er genfundet på Læsø. Talrige bestande ses i grønklitten ved Gammelgab nær Nymindegab i Vestjylland og på strandoverdrevet ved Flovt Strand i Sønderjylland. Hertil ved Issehoved på Samsø samt på Eskebjerg Vesterlyng og Enø Overdrev på Sjælland.

Strand-Mandstro er udbredt i Det Fynske Ørige med forekomst i 33 AFD-ruder. Blandt lokaliteter med nye fund efter årtusindeskiftet kan nævnes Bredningen nær Sdr. Åby, Mågeøerne ved Bogense, Måle Strand på Hindsholm, Klintholm på Østfyn, Hjortø i Det Sydfynske Øhav, Vodrup Klint på Ærø og Hov Nordstrand på Langeland, ligesom den er ny for Sprogø. Større bestande findes fx i Helnæs Made samt på Torø, Æbelø, Lyø og Store Egholm. Derimod ikke konkret meldt fra Tåsinge siden Vindeby i 1837. Arten medtages i Projekt Eventyrlig Flora som signalart for strand.

Strand-Mandstro synes trods eksempler på nyspredning generelt aftaget i hyppighed fra TBU til AFD. Arten ses ofte omtalt som fredet, idet den indsamles til dekorationsbrug ikke mindst nær turistområder langs vestkysten. På Fyn med øer synes arten decimeret på fx Flyvesandet, Thurø Rev og Knolden, ligesom den er gal på Besser Rev på Samsø. Hertil ikke mindst på den af bådturen opdagede Mejlø ved Fyns Hoved, hvor arten ikke synes set siden 2001. Strand-Mandstro hæmmes af den invasive Rynket Rose, men slagleklipping af arten for at score EU-tilskud bør være en overdrivelse.

Mandstro er en kosmopolitisk slægt med centrum i Sydamerika. Forveksling af vor årsurt er næppe mulig, idet vi i Danmark dog har mindst 3 forvildede neofytter af slægtens øvrige ca. 250 arter. Langs Langelinie, Odenses dyreste adresse, plantes Russisk Mandstro (*E. planum*) i regnvandsbassiner, der hæmmer Porschens fart. Herfra forvildes arten til fortove, idet beboerne ofte sakser blomsterne.

Ved fuglereservatet i Bøjden Nor på Sydøstfyn fremgår det af en infotavle, at Strand-Mandstro med sin tykke pælerod fremmer mandens frugtbarhed og potens jf. signaturlæren - hertil kælenavnet Standhart. Araberne brugte den som afrodisiakum, ligesom Shakespeares John Falstaff tillagde "snow eryngoes" en storm af udledning. Den ofte erotiske art nouveau-kunstner Alfons Mucha malede arten på Bretagnes kyst. Andre kælenavne som Fru Strandtidsel stritter i andre retninger!

Kære Fynskredsmedlem

Velkommen til nye botaniske oplevelser i 2021.

Optimistisk havde vi sammensat et program for Fynskredsen, som vi håbede at kunne gennemføre. Sådan kom det desværre ikke til at gå. Covid-19 præger også de første måneder af det nye år.

Allerede nu må vi derfor aflyse den "normale" generalforsamling tillige med foredragene om Norges prægtige flora og om bestræbelserne på at få mere natur og mindske udslippet af CO₂.

I marts forsøger vi at zoome ind på den anseelige og vidt udbredte planteslægt Astragal. Og sidst på året fortælles ikke blot om, hvordan det enestående nye bogværk om Danmarks havalger er blevet til. Vi hører også nyt om algernes systematik og betydning for livet i vore farvande.

Strand-Mandstro. Foto: Carsten Hunding

Ved midsommertid suser vi op til Vendsyssel, til steder, hvor floraen er mere end betagende, og hvor det er lykkedes at få adgang til privatejede arealer. Turen går også til Hammer Bakker, hvoraf en del ejes af vores egen Dansk Botanisk Forening. Før eller efter skal vi nyde forårets fine blomsterflor på Trelde Næs, herlige mosser på Sydvestfyn og skønne svampe på Fyns Hoved.

Vi kommer tillige til at beundre de planterige moser ved Måle Strand på Hindsholm, den lige så rige vegetation på strandengen Monnet i det sydlige Tåsinge, samt Aks-Ærenpris og andre sjældenheder i Helnæs Made.

Endelig arrangerer vi efter ønske fra en af vore flittige deltagere i 2021 et kursus i bestemmelse af græsser. Vi forventer at følge op med et tilsvarende kursus i bestemmelse af de svære Stararter.

Vi skal endnu engang opfordre jer, der endnu ikke modtager Fynskredsens medlemsmails, til at tilmelde jer. Her orienterer vi ikke alene om kommende arrangementer, men også om ændringer og aflysninger, så du ikke går forgæves.

Bestyrelsen ønsker alle et godt nytår.

Vi glæder os til at se dig ved vores arrangementer og ønsker dig god jagt på Årets Danske Urt 2021: Strand-Mandstro.

*Lars Lindskrog Christiansen
Formand for Dansk Botanisk Forening Fynskredsen*

Bjerg-Spidsbælg. Foto: Frede Østergaard Andersen

Torsdag den 14. januar 2021
kl. 19.30-ca. 21.30.

SE NORGES BLOMSTERDAL

Foredragsholder:

Frede Østergaard Andersen

"Se Norges blomsterdal" hedder det i en gammel sang, der hylder den smukke norske natur. Vi tager tværs igennem Midt-norge fra svenske-grænsen til Atlanterhavet. Turen byder ikke kun på blomster i dalerne men også fra fjelde, skoven og kysten. Et af højdepunkterne er Knutshøa i Dovrefjeldsområdet med en stor diversitet af planter pga kalkholdige bjergarter. Her vokser fx Bjerg-Spidsbælg, Gul Astragal, Oeders Troidurt, Sol-Stenbræk, Moslyng, Sne-Ensian og Dovre-Valmue.

Mødested: Biologisk Instituts frokoststue (1. sal), Syddansk Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M.

Knutshøa. Foto: Frede Østergaard Andersen

Fynskredsens mødested:

Biologisk Instituts frokoststue (1. sal), Syddansk Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M.

Pga. corona-restriktionerne kan man, når dette skrives, kun benytte indgang P. Ændringer i adgangsforholdene vil blive annonceret på <https://fynsk-natur.dk/>, <https://botaniskforening.dk/kalender/fynskredsen/> og desuden i mails ca. en uge før arrangementerne.

Indgang P kan man i bil komme til således: Hvis du kommer fra motorvejen, tag afkørsel 50 og kør ca. 2,5 km ad Munkebjergvej, drej til højre ad Fioniavej ved Forskerparken. Hvis du kommer fra Niels Bohrs Alle, kør ca. 400 m ad Munkebjergvej, drej til venstre ad Fioniavej. Følg Fioniavej ca. 900 m mod Syddansk Universitet, drej til venstre og parker ved P6. Gå op af trappen foran P6 og tag cykel-/gangstien skråt til højre mod indgang P (stien er skiltet med "Anatomi"). Inden for indgang P går du til højre ad den første gang. Her er skiltet til Botanisk Forening.

Torsdag den 11. februar 2021

kl. 19.30-ca. 21.30.

HVORDAN FÅR VI MERE NATUR OG MINDRE CO₂-UDSLIP?

Foredragsholder: Hans Henrik Bruun

Vi står midt i både biodiversitetskrisen og klimakrisen. Kan samfundet bedst tackle de to kriser i sammenhæng eller hver for sig?

Oftest fremhæves skovrejsning som en universalmedicin mod begge udfordringer.

Men hvad siger den empiriske viden?

Kan kulstofbinding kombineres med vild natur, fx gennem fri naturudvikling i stedet for planlagt skovrejsning? Eller er det bedre for begge hensyn at holde dem adskilt på hver sine arealer?

Mødested: Biologisk Instituts frokoststue (1. sal), Syddansk Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M.

Skov-Gøgelilje. Foto: Carsten Hunding

Gul Astragal. Foto: Frede Østergaard Andersen

Onsdag den 26. februar 2021 kl. 19.30.

DBF-FYNSKREDSSENS GENERALFORSAMLING

Dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Valg af referent
3. Formandens beretning
4. Kassererens beretning
5. Beretning fra Naturbeskyttelsesudvalget
6. Valg af bestyrelse og bestyrelsessuppleanter
7. Valg af revisorer
8. Eventuelt

Forslag til andre punkter på dagsordenen skal være formanden i hænde senest 3 uger før generalforsamlingen.
Fynskredsen byder på ostebord med øl og vand efter generalforsamlingen.

Derefter beretter Henrik Tranberg om "Årets Botaniske Urt 2020", Trævlekrone og "Årets Fynske Fund 2020".

Mødested: Biologisk Instituts frokoststue (1. sal), Syddansk Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M.

Dansk Astragal. Foto: Carsten Hunding

Onsdag den 17. marts 2021 kl. 19.30-ca. 21.30.
DBF-Fynskredsen
PÅ JAGT EFTER ASTRAGEL
Foredragsholder: Henrik Tranberg
Astragalus er en af planterigets største slægter med ca. 3000 arter i Ærteblomstfamilien. Tag med på jagt efter fx Dansk Astragal (*A. danicus*) på Hindsholms overdrev, Sandvedel (*A. arenarius*) i Skånes sandstepper, *A. exscapus* på Tjekkiets hatbakker, *A. lusitanicus* i Andalusiens fyrreskove og *A. balearicus* i tomillares på Mallorcas bjergtoppe. Der gives også udblik til Talebans Afghanistan og Weberbauers Peru. Endelig omtales den nærtstående slægt Spidsbælg (*Oxytropis*) med fx Fältvedel (*O. campestris*) på Øland.
Mødested: Biologisk Instituts frokoststue (1. sal), Syddansk Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M.

Søndag den 11. april 2021 kl. 10.00-ca. 16.

MOSTUR TIL THORØ OG SØNDERBY KLINT VED ASSENS

Turledere: Irina Goldberg og Lars Lindskrog Christiansen
Sundet mellem Thorøhuse og Thorø er efterhånden helt lukket af marine aflejringer. Her kan man se, hvordan planter uden rødder koloniserer ugæstfri steder. Foruden mange almindelige mosarter kan man også finde flere specialiteter. For de utrættelige fortsætter turen til Sønderby Klint. Klinten har forskellige aflejringer med varierende kalkindhold og forskellige tilgroningsstadier. Her er fundet flere *Aloina*-arter samt *Pterygoneurum ovatum*. Der er mange muligheder for at gå på opdagelse, men turen er ikke så velegnet for dårligt gående.

Mødested: P-plads på stranden ved Thorøhuse.

Aloina ambigua. Foto: Lars L. Christiansen

Søndag den 18. april 2021 kl. 14.00-17.00.

ANEMONETUR TIL TRELDE NÆS

Turleder: Lars Lindskrog Christiansen
De frodige løvskove på Trelde Næs har en rig flora med bl.a. flere orkidearter. Der er også nogen veldrevne overdrev samt store udskridende klinte med tidlige pionerarter.
Mødested: P-pladsen på Trelde Næs.

Søndag den 30. maj 2021 kl. 11,00-ca. 14.

MOSERNE VED MÅLE STRAND

Turleder: Martin Køhl Søholm

Vi besøger Langemosen og Sadelmagermosen, som er artsrige moser med en mosaik af naturtyperne rigkær, ferske enge, overdrev og strandvold. Moserne har været en del af EU-Life naturprojekt Life 70. Der er ryddet træer og krat og opsat græsningsfaciliteter, så moserne kan afgræsses med kreaturer, der så vidt muligt går i moserne hele året, uden tilskudsfoder. Her vokser bl.a. Maj-Gøgeurt, Eng-Kappeleje, Hjertergræs, Butblomstret Siv, Djævelsbid, Hedlyng, Tandbælg, Lav Tidsel og flere arter af Star. Vi forsøger at genfinde Salep-Gøgeurt, som her havde sit sidste voksested på Fyn i halvfemserne.

Godsejer Niels Iuel Reventlow vil om muligt være tilstede og fortælle, hvordan Hverringe Gods arbejder med naturpleje i moserne.

Husk: Praktisk fodtøj (gerne gummistøvler) og forfriskning

Mødested: For enden af vejen Stengårds Stænge ved Måle Strand.

Salep-Gøgeurt. Foto: Carsten Hunding

Søndag den 20. juni 2021.

DE VILDE BLOMSTERS DAG I NORDEN

På denne dag inviterer de botaniske foreninger i Norden på en vandretur i blomsternes verden. Her kan du nyde og få kendskab til de vilde planter, som vokser dér, hvor du bor. På denne måde håber vi at skabe større interesse for vores flora og større forståelse for, hvordan vi kan give de vilde planter de bedst mulige vækstbetingelser.

I Danmark afholder vi i 2021 De Vilde Blomsters Dag for 34. år i træk. Du kan læse mere om turene i URT og på botaniskforening.dk, når dagen nærmer sig.

Hvis du kender et dejligt sted med spændende planter, som du har lyst til at vise frem på **De Vilde Blomsters Dag**, kan du skrive eller ringe til Fynskredsens bestyrelse.

Sne-Ensi. Foto: Frede Østergaard Andersen

Pukkellæbe og Sort Skæne. Fotos: Carsten Hunding

Lørdag-søndag den 26.-27. juni 2021.

MIDSOMMERTUR TIL VENDSYSSEL

Turledere: Ian Heilmann og Martin Køhl Søholm

Kun tilmeldte kan deltage

Vi besøger nogle af de fineste botaniske lokaliteter i Nordjylland: "Vandplasken", Rubjerg Plantage og Hammer Bakker.

Lørdag mødes vi ved Tornby kirke kl. 12.00 og kører til de righoldige kærområder ved Liver Å, "Vandplasken" og Nørlev kær. Her forekommer sjældne arter som Sort Skæne, Pukkellæbe, Mygblomst, Bredbladet Kæruld og Mos-Dværgulvefod. Sidst på eftermiddagen besøger vi Rubjerg Plantage med bl.a. store bestande af Hollandsk Hullæbe. Vi vil lede efter Rød Hullæbe og Pukkellæbe. Vi tjekker ind på Tylstrup kro ca. kl. 19, hvor vi spiser middag og overnatter.

Søndag kører vi til Hammer Bakker, en del af hvilke ejes af DBF. Her vil Rasmus Fuglsang Frederiksen vise os rundt i det afvekslende område med arter som Guldblomme, Nikkende Kobjælde, Lyng-Star, Rundbladet Soldug og Blærerod. Turen slutter kl. 14.

Vi kører i private biler. Pris pr. deltager: 1.629 kr. ved et deltagerantal på 10, og 1.331 kr. ved 20. Prisen dækker middag med tre retter lørdag aften, overnatning i enkeltværelse samt morgenmad søndag morgen. Prisreduktion ved valg af dobbeltværelse og middag med to retter. Der er mulighed for at ankomme om fredagen med en ekstra overnatning, for egen regning.

Opkrævning vil ske efter tilmeldingsfristen, når vi kender deltagerantallet.

Yderligere oplysninger og tilmelding **senest 1. maj 2021 til**

Ian Heilmann, mb: 25891732, e-mail: ianutke@post.tele.dk

Martin Køhl Søholm, mb: 42541454, mks@kerteminde.dk

Søndag den 25. juli 2021 kl. 14.00-ca. 17.

AKS-ÆRENPRIS I HELNÆS MADE & SVALEROD I BOBAKKER

Turleder: Henrik Tranberg

Vi starter med at inspicere Svalerod og dens pudsige samliv med egen båndflue, ligesom Elmebjerg har andre PEF-arter som Bjerg-Perikon og Vrietorn. Turens hovedattraktion er dog Aks-Ærenpris, der i 2017 blev nyfundet i Maden af Maria Grønlykke. Den blev sidst set på Fyn i 1892 (Fyns Hoved). I Maden findes også PEF-arter som orkidéen Sump-Hullæbe og Strand-Mandstro, Årets Danske Urt.

Mødested: P-pladsen i Bobakker (på den nordligste del af Helnæs).

*Aks-Ærenpris og Stilket Kilebæger.
Fotos: Carsten Hunding*

Lørdag den 21. august 2021 kl. 13.00-ca. 16.

MONNET - EN FYNSK STRANDENG I SÆRKLASSE

Turledere: Ian Heilmann og Carsten Hunding

Her kan vi måle, hvor meget salt, der er i jorden, bare ved at kigge på planterne: Kveller, Strandgåsefod og Kødet Hindeknæ tåler den skrappeste saltlage. Hvor der er mindre salt, vokser de lilla Strand-Asters og Tæt blomstret Hindebæger. Harrild finder vi ved endnu mindre salt, sammen med Strand-Trehage og Sandkryb. Mens Liden Tusindgylden og Soløje-Alant kun finder sig i lidt salt. De gule engmyrers tuer er et kapitel for sig, med Stilket Kilebæger og Smalbladet Hareøre. Vi leder efter det spinkle græs, Spidshale, og forsøger at finde Vild Selleri og Eng-Klaseskærm, som kan være vendt tilbage. Husk: Tag gummistøvler på og forfriskninger med. Samt en kikkert til at nyde det rige fugleliv.

Mødested: P-plads på Monnetvej ved grusvej ned mod Monnet og fugletårnet.

Soløje-Alant. Foto: Carsten Hunding

Søndag den 12. september 2021.

BOTANISK TUR VED NATURENS DAG I MIDDELFART

Turledere: Lars Lindskrog Christiansen og Carsten Hunding

Nærmere følger på Dansk Botanisk Forenings og Fynsk Naturs hjemmesider.

Vellugtende Gulaks og Hjertergræs. Fotos: Carsten Hunding

Lørdag den 18. september 2021 kl. 10.00-15.

BESTEMMELSE AF GRÆSSER

Kursusledere: Frede Østergaard Andersen, Carsten Hunding og Henrik Tranberg

Kun tilmeldte kan deltage

På kurset præsenteres græssernes systematik og de kendetegn, der er væsentlige for bestemmelsen. Derefter "nøgler" vi udvalgte arter, som repræsenterer væsentlige hovedgrupper.

Hver deltager opfordres til at medbringe op til tre arter, der synes vanskelige at bestemme. Dem forsøger vi i fællesskab at sætte korrekt navn på.

Mødested: Svanninge Bjerger Forsknings- og Feltstation, Odensevej 160A, 5600 Faaborg.

Tilmelding og betaling: Antallet af deltagere er begrænset til 20, efter først-til-mølle.

Det koster 75 kr. pr. snude at deltage. Beløbet bidrager til at betale frokost og kaffe.

Du kan først tilmelde dig fra den 15. august 2021. Send e-mail til Frede Østergaard Andersen: foa@biology.sdu.dk eller sms til 23988947 og hør, om der er plads. Er det tilfældet, får du nærmere besked om kurset og betaling.

Eng-Vokshat. Foto: Carsten Hunding

Onsdag den 25. november 2021
kl. 19.30-ca. 21.

DANMARKS HAVALGER

Foredragsholder: Ruth Nielsen
Med afsæt i bogen "Danmarks Havalger" (Ruth Nielsen og Steffen Lundsteen, 2019) fortælles om de vigtigste betingelser for algefloraen i danske farvande og om algernes betydning for de økologiske forhold i havet. Store brunalger, smukke rødalger og grønne grønalger præsenteres, deres livshistorie omtales, og der gives tips til de karakterer, man skal hæfte sig ved, når man identificerer algerne.

Mødested: Biologisk Instituts frokoststue (1. sal), Syddansk Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M.

Søndag den 24. oktober 2021
kl. 13.30-ca. 16.30.

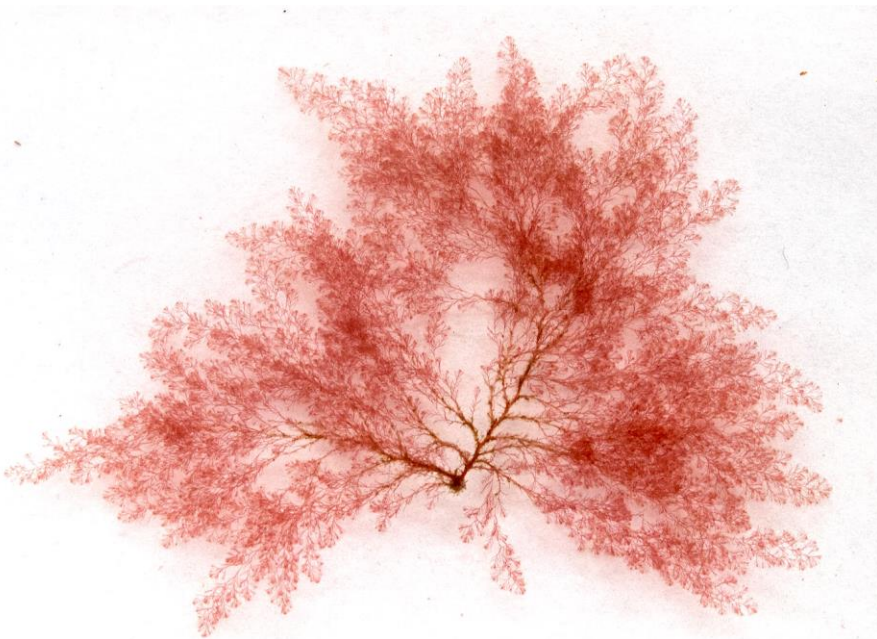
VOKSHATTE & ANDRE GRÆSLANDSSVAMPE PÅ FYNS HOVED

Turleder: Henrik Tranberg

Yderhovedet er en artsrig svampelokalitet – p.t. bedre end de forsømte øer i Lillestrand, Bogø og Mejlø. På Fyns Hoved er der mulighed for mange vokshatte, blåhatte, jordtunger, køllesvampe, champignoner, hekseringshatte og måske Spids Nøgenhat. Vi ser også på de sjældne karplanter Dansk Astragal og Trekløft-Alant. De fundne svampe vil blive demonstreret på det lokale bord- og bænkearrangement. Lommekniv og svampebog bør medbringes, ligesom optimister kan stille med en lille kurv.

Kikkert er en fordel, da her er et rigt fugleliv.

Mødested: Den yderste P-plads på Fyns Hoved, på den nordligste del af Drejet mellem Yderhovedet og Indrehovedet (fortsæt så langt mod nord ad Fynshovedvej, som du kan komme, incl. grusvejen gennem Jøvet).

Tæt Rødsky (*Callithamnion corymbosum*)
Foto: Carsten Hunding

Fynskredsen har siden 2008 kigget særlig grundigt efter "Årets Urt": Trævlekrone, Firblad, Djævelsbid, Skælrod, Sanikel, Engblomme, Blå Anemone, Maj-Gøgeurt, Bakke-Nellike, Blåklokke, Blæresmælde og Almindelig Torskemund.

I 2021 er Strand-Mandstro "Årets Danske Urt".

Skriv om dine **nye fund af disse og andre fynske planter** til Henrik Tranberg, fugleroeveren@sol.dk - 2443 7821. Fortæl med ord, kort eller UTM koordinater, hvor du fandt planten, hvornår og hvor mange der var.

Strand-Mandstro på Æbelø. Foto: Carsten Hunding

Fynskredsens organisation

Bestyrelse frem til 24. februar 2021:

Formand: Lars Christiansen, larslindskrogchristiansen@gmail.dk, mobil: 2391 5566

Næstformand og Fynskredsens repræsentant i Dansk Botanisk Forenings bestyrelse:

Henrik Tranberg, fugleroeveren@sol.dk, mobil: 2443 7821

Sekretær: Frede Østergaard Andersen, foa@biology.sdu.dk

Kasserer: Carsten Hunding, hunding@sydfynsmail.dk

Erik Brejninge Andersen, erban@ollerupmail.dk

Martin Køhl Søholm, martin@skovparknet.dk

Ian Heilmann, ianutke@post.tele.dk

Et **Naturbeskyttelsesudvalg** holder øje med, hvordan det det står til med de vilde planter på Fyn og omliggende øer. Fynskredsen deltager i det fynske **Skovbrugerråd** og i de **Grønne Råd** i flere fynske kommuner.